

ZONDAG VAN DE ARBEID
BIDDAG VOOR GEWAS EN ARBEID
DANKDAG VOOR GEWAS EN ARBEID

PARTICIPATIE IN WERK

bij de tekst

Inhoud

Participatie in werk	1
Achtergrond	2
Ervaringsverhaal	4
Biddag voor gewas en arbeid	6
Zondag van de arbeid	8
Dankdag voor gewas en arbeid	11
Jongeren	13

Teksten

Bert Altena
Trinus Hoekstra
Henk Janssen
Klaas van der Kamp
Maartje Wildeman

Foto's

Raad van Kerken

Omslag

Marijke Kamsma - bliksemzwart.nl

Eindredactie

Klaas van der Kamp
Beppie van Laar

© Raad van Kerken in Nederland, Amersfoort 2015
Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
tel. 033 4633844
e-mail rvk@raadvankerken.nl
website: www.raadvankerken.nl

Prijs: € 3,00 (incl. portokosten)

Reacties op deze uitgave zijn welkom via een formulier
op www.raadvankerken.nl/samenleving.

participatie in werk

Arbeid (betaald en onbetaald), economie en sociale zekerheid zijn terreinen waar we allemaal mee te maken hebben. We doen ervaringen van zin en onzin op. Hoe verhouden die ervaringen zich tot ons geloof? Het materiaal in dit katern wil gesprekken en vieringen bevorderen.

Het materiaal voor viering en gesprek werd lange tijd verzorgd door DISK-Arbeids-pastoraat in samenwerking met Kerk in Actie. Het afgelopen jaar is de werk-organisatie van DISK afgebouwd. Aan dit materiaal geven Kerk in Actie en de Raad van Kerken een vervolg in het katern dat voor u ligt.

Het thema is 'Participatie in werk'. Dit thema is gekozen in verband met de economische crisis en de hoge werkloosheid. Opvallend is ook de toename van flexibele participatie in werk. De term 'participatie' refereert aan de 'participatiesamenleving' en aan de 'Participatiewet' die in januari van kracht is geworden.

Deze publicatie van het materiaal is compacter dan u gewend bent in het DISK-tijdschrift Ondersteboven. We volstaan met een beknopt achtergrondartikel en een ervaringsverhaal. De aandacht voor de drie

momenten in het kerkelijk jaar waarop we in het bijzonder aandacht geven aan een thema gerelateerd aan arbeid, economie en sociale zekerheid, hebben we kunnen handhaven. Zo treft u suggesties aan voor prediking en liedkeuze voor de biddag voor gewas en arbeid, de zondag van de arbeid en de dankdag voor gewas en arbeid dan wel een oogstdienst. De suggesties voor de bid- en dankdag sporen met lezingen van het Oecumenisch Leesrooster. De suggesties voor de zondag van de arbeid sporen met het leesrooster van de Rooms-Katholieke Kerk. Tot slot treft u ook suggesties voor jongeren aan. We hopen dat dit materiaal zal bijdragen aan inspirerende gesprekken en vieringen rond 'Participatie in werk'.

achtergrond

Is de economische crisis wel of niet voorbij? Wat betekent de participatiesamenleving voor mensen? In dit artikel een verkenning.

Crisis voorbij?

De constatering van minister Dijsselbloem begin mei 2014 dat 'de crisis op zichzelf voorbij is', sprak boekdelen, vooral financiële boekdelen. Op grond van die financiële boeken werd begin juni door de Europese Commissie bekend gemaakt dat er een eind kon komen aan het verscherpte toezicht op het Nederlandse begrotingsbeleid, een jaar eerder dan menigeneen had verwacht. Het begrotingstekort dat in 2009 en 2010 rond de 5% schommelde, is door forse ingrepen van Den Haag teruggebracht tot onder de maximaal toegestane 3%. Voor 2015 verwacht Brussel zelfs een daling van het Nederlandse tekort naar 1,8%. Een sluitende begroting is evenwel nog niet hetzelfde als een 'groeierende' economie. De crisis van de financiële cijfertjes is een andere dan de ervaringen van de crisis van de mensen. Dat einde lijkt nog lang niet in

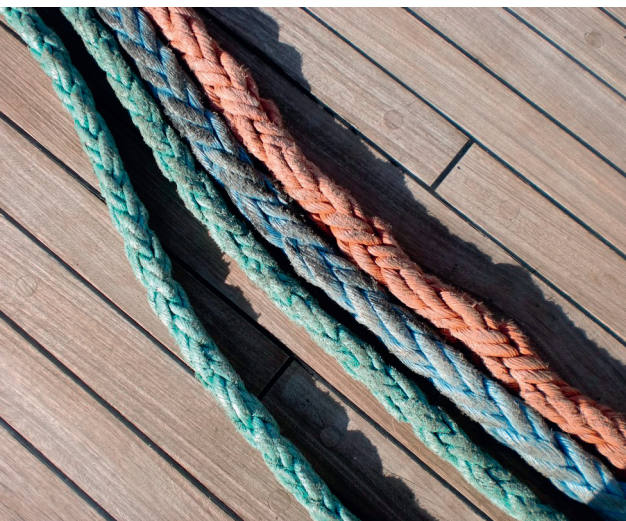
zicht. De werkloosheid zal de komende jaren nog hoog blijven.

Participatiesamenleving

Het dalende begrotingstekort heeft een ruwe keerzijde. De samenleving verandert sinds de in september 2013 geproclameerde overgang van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving. De landelijke overheid legt in het kader van deze overgang in drie decentralisaties verantwoordelijkheden bij de gemeenten neer. Gemeenten zijn sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor de langdurige zorg, de jeugdzorg en een ruimere maatschappelijke ondersteuning van burgers. Daarnaast moeten gemeenten via de Participatiewet arbeidsgehandicapten en bijstandsgerechtigden aan de slag helpen. Bij deze overgang wordt er geld overgeheveld van de rijksbegroting naar de gemeenten. Per saldo moeten de gemeenten het echter met miljarden minder doen dan het Rijk zelf beschikbaar had voor dezelfde taken.

Flexibel

Steeds meer mensen werken op een flexibele basis. Het Sociaal Cultureel Planbureau publiceerde medio mei 2014 het rapport 'Vraag naar arbeid 2013'. Het rapport wijst erop dat in 15 jaar het aantal bedrijven verdubbelde dat gebruik maakt van flexkrachten. Mensen werken als werknemer in allerlei tijdelijke contracten of als zelfstandige zonder personeel (zzp'er). Volgens deskundigen is er een merkwaardig proces gaande. De overheid koppelt niet flexibiliteit en zekerheid aan elkaar, maar met de Wet Werk en Zekerheid, die op 1 juli 2015 in werking treedt, zet de overheid in op beperking van flexwerk. De fiscaal

voordelige pensioenregeling voor zzp'ers biedt wel enige sociale zekerheid, maar is dat voldoende?

Hoogleraar arbeidsmarktverhoudingen Ton Wilthagen die in de jaren negentig van de vorige eeuw het begrip flexicurity lanceerde, meent dat mensen nog te veel vasthouden aan het vast contract. Wilthagen meent dat we het niet redden met de inzet op de beperking van flexibilisering. Bij flexibilisering moeten zekerheden worden geboden. De sociale onzekerheid van het tijdelijke werk gaat anders uiteindelijk de productieve kwaliteit ondermijnen.

'De kwetsbaren'

Will Tinnemans wijst erop in zijn recente publicatie 'De kwetsbaren' dat de tendens naar een laagwaardige flexibilisering in combinatie met de Participatiewet die per 1 januari 2015 van kracht is geworden voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt een beroerde situatie oplevert. De Participatiewet brengt honderdduizenden mensen die tot nu toe in de luwte van de arbeidsmarkt van een uitkering leefden of een baan hadden in een sociale werkvoorziening op de arbeidsmarkt. Zij die al werk

vinden, zullen vooral mee gaan draaien in de carrousel van tijdelijke baantjes. Dat levert veel onzekerheid op en weinig inkomen, met als perspectief een verhoogd risico op verarming.

Participatie in werk op de wijze van de participatiesamenleving is volgens Tinnemans één groot experiment. In z'n best mogelijke betekenis zou het een herleving in kunnen houden van de tijd van de wederopbouw. Iedereen werd toen onderdeel van de gemeenschap en ook de kwetsbaren kregen hun plaatsje op de arbeidsmarkt. Het slagen van het experiment staat of valt met de beschikbaarheid van werk. Nederland zal arbeid voor laaggeschoolden moeten terughalen of creëren. Misschien ligt de oplossing bij een blijvend hoge werkloosheid wel in een grondige herverdeling van het beschikbare werk in combinatie met een basisinkomen. Maar een dergelijke gedachte staat haaks op de heersende aanname onder politici, op basis van het rapport van de Commissie Bakker uit 2008, dat er grote tekorten op de arbeidsmarkt aan zitten te komen.

Gespreksvragen

1. Wat is uw reactie op de woorden dat de crisis voorbij is?
2. Hoe kijkt u aan tegen de participatiesamenleving?
3. Wat is uw eigen positie op de arbeidsmarkt? Hoe kijkt u daarbij aan tegen flexibel werk en de positie van mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt?
4. Zou bij een blijvend hoge werkloosheid, herverdeling van het beschikbare werk voor u een bespreekbare oplossing kunnen zijn?

ervaringsverhaal

Taxiondernemer Bert Korthout begon in 1986 in Berkel-Enschot met behoud van uitkering een taxibedrijfje, met één auto. Hij had in de jaren daarvoor in de bouw zijn rug verknald, raakte in de WW, daarna in de bijstand en dacht: dit leven wil ik niet. Zijn eenmanszaak liep goed. In de loop der jaren bouwde Korthout zijn bedrijf uit met een wasstraat, een autoschadebedrijf, een autohandel en een taxibedrijf met op het hoogtepunt 400 mensen in dienst, van wie ruim 100 arbeidsgehandicapten.

In 1997 werd Berkel-Enschot onderdeel van Tilburg. Die gemeente opende in 2010 de aanbesteding van groepsvervoer, waarbij de inschrijver met de laagste prijs de aanbesteding zou winnen. Er was wel sprake van extra punten voor ondernemers die

toezegden mensen met een bijstandsuitkering in dienst te nemen als ze de opdracht zouden krijgen, maar niet voor een ondernemer die al arbeidsgehandicapten in dienst had.

Door de aanbesteding is volgens Korthout alles veranderd. Tot 2010 was de afspraak in de taxibranche: we streven naar meer kwaliteit en een betere cao. Daarna wilde de gemeente meer voor minder geld. Volgens Korthout worden de taxibedrijven zo tegen elkaar uitgespeeld en is het personeel de dupe omdat je de druk op hen gaat opvoeren. In de zomer van 2013 leidden te hoge loonkosten en dalende inkomsten tot een faillissement.

Voor een doorstart vond hij zijn redding bij Start Foundation, een onafhankelijke organisatie die de arbeidsmarkt toegankelijker wil maken voor kwetsbare mensen. Van de 165 werknemers zijn er na de doorstart 135 in dienst gebleven. Ruim de helft van hen valt in de categorie 'mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt'. Ze zijn allemaal voor minder uren en op tijdelijke basis aangenomen. Korthout is alleen nog onderaannemer van grote jongens die de aanbestedingen weten binnen te halen. Hij vraagt zich af wie hier beter van is geworden. Op het eerste gezicht lijkt het dat de gemeenten dat zijn, omdat het taxivervoer flink goedkoper is geworden. Maar bedrijven die de aanbestedingen binnenhalen, contracteren jonge en goedkope mensen uit de bijstand. Die mensen verdringen oudere

en duurdere werknemers, die na een beroep op een werkloosheidsuitkering in de bijstand raken. De vraag is of het inkoopvoordeel van de gemeente opweegt tegen de maatschappelijke kosten.

Inmiddels heeft de gemeente de regels voor aanbesteding en inkoop nog eens tegen het licht gehouden. Sociaal beleid gaat een grotere rol spelen. De aanstelling van arbeidsgehandicapten zal in het kader van de Participatiewet tijdelijk zijn, in de hoop dat mensen daarna hun weg vinden naar een reguliere baan. De gemeente zegt zo de grenzen op te zoeken van wat kan, om mensen toch een kans te geven.

(bron: *De kwetsbaren* van Will Tinnemans, 2014)

biddag voor gewas en arbeid

11 maart 2015

Lezingen volgens het Oecumenisch Leesrooster: Prediker 3:1-13, Psalm 126 en Marcus 4:1-9.

Genieten

Bij biddag gaat het om aandacht voor wat mensen bezighoudt in relatie tot werk en economie. De voorbereiding begint, zoals eigenlijk voor iedere viering, met het hebben van oor en oog voor de ervaringen, bezigheden en beslommeringen van mensen. In het intro van Prediker 3:1 'Voor alles wat gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel' vallen al deze ervaringen, bezigheden en beslommeringen samen in hun bonte veelkleurigheid én gelijktijdigheid. Op baren volgt niet alleen sterven, op breken niet alleen bouwen. Al die dingen gebeuren ook naast elkaar. En God heeft dan wel volgens Prediker aan alles 'de goede plaats in de tijd gegeven', de zin moet de mens ontgaan. Het is voor de mens het beste om het goede van het leven te genieten. Prediker hierin verstaan als een cynicus is een misvatting. De strekking lijkt veeleer dat de greep naar de zin van het leven, de mens volgens Prediker wel te hoog of te diep moet gaan en afleidt van het genieten van het goede leven. Niet voor niets is in het Jodendom het boek Prediker als feestrol gekoppeld aan het Loofhuttenfeest. Dit is een vrolijk feest, waarbij men geniet van het goede dat het leven/God biedt. Dit goede wordt genoten in het besef

dat het mogelijk is om een crisis, letterlijk een woestijnervaring, te boven te komen door het goede gezamenlijk te genieten. De vrolijkheid van dit feest vinden we terug in Psalm 126, in de vreugde over het keren door de HEER van het lot van Sion en in de vreugde over het weerkeren van water in de woestijn.

Werk en economie

Voor iedere viering geldt dat behalve de tekst van de Bijbel, ook de context aandacht verdient. Bij biddag zoomen we verder op die context in. Op de biddag bekijken we het 'gewone' leven vanuit het blikveld van werk en economie. In deze tijd wordt dit blikveld sterk bepaald door een hoge werkloosheid en de zich aandienende participatiesamenleving. Op de arbeidsmarkt wordt voor 2015 een bescheiden groei van banen verwacht, vooral van tijdelijke banen. De vaste baan staat voor velen nog voor zekerheid, terwijl een tijdelijke baan onzekerheid met zich mee brengt. In onze samenleving lopen we hier mee vast. Iedereen moet in het kader van de participatiesamenleving zoveel mogelijk participeren in betaald werk, maar het flexibele werk kan mensen nog te weinig zekerheid bieden. In deze tijd van hoge werkloosheid zoeken

Participeren

Het woord 'participeren' zal je tevergeefs zoeken in een Bijbel. Het is blijkbaar een te abstract begrip en te veel vanuit een ambtenarenjargon geïntroduceerd. Je vindt wel met enige regelmaat het woord 'deelnemen' in Bijbelvertalingen. En zelfs het woord 'solidariteit', toch ook een modern begrip, komt je één keer in de Bijbel (NBV) tegen, namelijk in Hebreeën 13:16: 'En houd de liefdadigheid en de onderlinge solidariteit in ere, want dat zijn offers waarin God behagen schept.'

hoger opgeleiden hun kansen ook in de lagere regio's van de arbeidsmarkt. Het gevolg is dat vooral laag opgeleiden in de randen van de arbeidsmarkt terechtkomen en te maken krijgen met het nieuwe regime van de Participatiewet.

De gemeenten die de Participatiewet in 2015 uitvoeren, moeten arbeidsgehandicapten aan een baan helpen en bijstandsgerechtigden de mogelijkheid bieden om voor een uitkering een tegenprestatie te leveren. Het verschil in kansen op werk in regio's en gemeenten is echter groot. Wat mensen allemaal graag willen, is werk waarin ze hun talenten kunnen ontplooiën en ontwikkelen. Werk waarvoor ze een redelijke beloning ontvangen, zich gerespecteerd weten en hun waardigheid bevestigd zien. Bereidwillige ambtenaren en werkgevers kunnen veel, maar het vinden van banen is op het moment pionierswerk met grote risico's. Het wordt volgens wethouders in ieder geval een helse karwei om de belofte zoveel mogelijk mensen aan werk te helpen, waar te maken. Waar men eigenlijk op wacht is het aantrekken van de economie of een herverdeling van het beschikbare werk.

Biddag

Hoe wordt in uw regio aangekeken tegen werk en economie? Hoe hoog is in uw regio de werkloosheid en wat zijn de kansen op

werk? Hoe geeft in uw regio de burgerlijke gemeente uitvoering aan de Participatiewet? Voor velen brengt de huidige situatie verarming met zich mee. Is uw kerkelijke gemeente of parochie betrokken bij initiatieven in het kader van noodhulp, voedselbank, schuldhulpverlening of begeleiding van werklozen naar werk, vrijwilligerswerk en andere zaken? Al deze vragen kunnen in de voorbereiding op biddag een rol spelen en een plek krijgen in een viering. Betrokkenen uit de verschillende activiteiten kunnen een rol spelen bij voorbereiding en uitvoering van de dienst. Misschien zijn er geslaagde voorbeelden te melden van mensen die een baan vonden, naast de zorgen die er voor anderen zijn.

Zo kan het gebeuren dat in een viering op biddag levens aangeraakt en benoemd worden zoals in de tekst van Prediker. Naast elkaar zijn al die verschillende levensmomenten scherven. Bij elkaar vormen ze een veelkleurige lappendeken. Maar de zin en samenhang ontgaat ons als we de scherven proberen los te pellen uit de hand van God. Misschien zijn die scherven ook te verstaan als het royaal uitgestrooide zaad uit het Marcus-evangelie. Onze levens vallen wellicht in scherven uiteen, maar er zijn scherven die vrucht dragen. Vele mislukkingen zijn er, maar ook kansrijke en onverwacht zegenrijke momenten.

Suggesties voor liederen

Lied 126,3 *'Wat men hier nu met tranen zaait, wordt eenmaal met gejuich gemaaid'*
(Liedboek/Gezangen voor Liturgie 126¹)

Lied 845 *'Tijd van vloek en tijd van zegen'* (Liedboek/Gezangen voor Liturgie 527)

Lied van Prediker *'Het ene geslacht gaat en het andere komt'* (Verzameld Liedboek)

zondag van de arbeid

3 mei 2015

Lezingen: Handelingen 9:26-31; Psalm 22:26-28,30-32; Johannes 15:1-8

In het licht van het feest van de heilige Jozef, arbeider, dat op 1 mei 2015 wordt gevierd, staat de (Rooms-katholieke) kerk op zondag 3 mei 2015 stil bij de arbeid. Uit de lezing uit Handelingen 9 wordt duidelijk dat apostolische arbeid voor de apostel Paulus niet altijd zonder gevaar is. Van bestrijder van de volgelingen van Jezus Christus is de Jood Saulus, na zijn ontmoeting met de verrezen Heer in Damascus (Handelingen

9:1-22), van roeping veranderd en treedt Paulus vrijmoedig op in de naam van Jezus. Participatie in de wijngaard van de Heer kan een gevaarlijke bezigheid zijn. Denk aan de vervolgte christenen in Irak en Syrië. Het gaat op *De zondag van de arbeid* echter niet om het werk van pastores en predikanten, maar om de baan/het werk van mensen in het arbeidsproces. Daarom zoom ik nu verder op de evangelielezing in.

Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken

'Ik ben de wijnstok,
mijn Vader de wijngaardenier.
Gij zijt de ranken,
dus blijf in mij, ik blijf in u
dan vindt Hij vruchten hier.
Zing voor de Vader,
de wijngaardenier,
dus blijf in mij, Ik blijf in u
dan vindt Hij vruchten hier.'

In Exodus 3:14 maakt de Bevrijder (JHWH) aan Mozes zijn Naam bekend: 'Ik zal zijn die Ik zal zijn...', Ik ben betrokken op jou/jullie. In het evangelie volgens Johannes spelt Jezus de Naam van JHWH en past hem op zichzelf toe in de zeven Ik-ben-woorden of zeven 'Messiaanse ikonen' (Maria de Groot): 'Ik ben... het brood'; 'Ik ben...het licht'; 'Ik ben...de deur'; 'Ik ben...de goede herder'; 'Ik ben...de opstanding'; 'Ik ben...de weg'; 'Ik ben...de ware wijnstok'. Deze zeven iconen hangen met elkaar samen en verduidelijken elkaar.

De wijnstok is in de bijbel een beeld voor het volk van God (Jesaja 5:1-7; Jeremia 2:21; Psalm 80:9-20). Jezus past dit beeld toe op zichzelf en op zijn leerlingen. Zijn Vader noemt Hij de wijnbouwer.

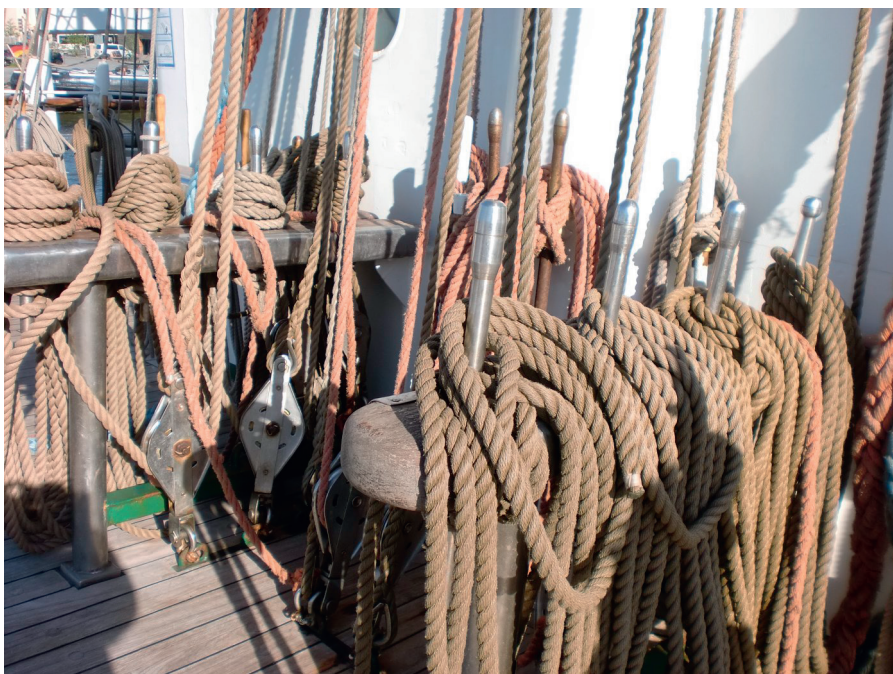
Het beeld van de wijnstok en de ranken is een prachtig beeld om de onderlinge verbondenheid tussen Jezus en zijn leerlingen aan het licht te brengen. De wijnstok is geworteld in onze zuster moeder aarde en de ranken ontspruiten aan deze stok en kunnen zo uitlopen en vruchten dragen.

De ranken gaan ieder hun eigen – wilde – weg, zijn afhankelijk en zelfstandig. Wanneer zij niet geleid worden en niet gesnoeid, verwildert de wijnstok. Wanneer de vruchten niet tijdig gekrent worden, zullen de druiven klein blijven en valt er weinig te oogsten. Los van de wijnstok en niet met liefde verzorgd, zullen de ranken verdorren en vruchteloos worden en zijn ze alleen nog maar geschikt om verbrand te worden.

Zoals de wijnstok en de ranken een levende eenheid vormen, zo vormen Jezus en zijn leerlingen ook een liefdevolle eenheid. Zij werken intens samen. Vier keer zegt Jezus waarom het gaat: 'Blijf in mij, dan blijf ik in jullie.' Dit wijst op een intieme liefdesgemeenschap. Buiten deze verbondenheid valt er niet te leven, maar binnen dit liefdesverband is er volop en vruchtbaar leven. Deze verbondenheid komt tot stand en wordt

Blijf in mij, dan blijf ik in jullie

'Ranken onvruchtbaar
die snijdt Hij af, die werpt Hij weg;
zij moeten branden.
Dus blijf in mij, ik blijf in u,
't is waarheid wat ik zeg.
Zing voor de Zoon,
want zijn woord is uw weg,
dus blijf in Mij, Ik blijf in u
't is waarheid wat Ik zeg.'

Participatie in leven & werk

'Laat dan mijn woorden
uw waarheid en uw leven zijn;
blijf in mijn liefde,
zoals Ik in de Vader blijf
Gij zult vol vreugde zijn.
Bid om de geest,
om het brood en de wijn,
en al wat gij de Vader vraagt,
zal u gegeven zijn.'

(Huub Oosterhuis, LvK 656,3).

onderhouden, wanneer de leerlingen de woorden van Jezus – zijn uitleg van Tora & Profeten – ter harte nemen (Psalm1) en metterdaad doen tot zegen van mensen. Want Jezus is 'de weg, de betrouwbare ten leven!' Onderweg mogen zij aan Jezus alles vragen en Hij zal hen ter wille zijn. Door de weg van de navolging te gaan, zullen de leerlingen veel vrucht dragen en zo de stralende aanwezigheid van de Vader, de wijnbouwer, aan het licht brengen.

Het participeren in het liefdesverbond met Jezus Christus krijgt gestalte in het (samen) leven van alledag, in ons rusten en werken. Ons zicht op (betaalde) arbeid kan er door veranderen.

Onze waardigheid ontleen wij op de eerste plaats aan de gunst dat God ons in zijn beeld geschapen heeft en dat ieder mens kostbaar in zijn ogen is. Pas op de tweede plaats ontleen wij onze waardigheid aan zinvolle (en goed betaalde) arbeid, waarvoor wij voor anderen en voor onze samenleving van betekenis zijn, er toe doen en gezien worden. De mens is er niet voor de economie, maar de economie is er voor de mens. Een participatiesamenleving dient hiervan uit te gaan en kan zich laten inspireren door het prachtige beeld van de wijnstok en de ranken!

Lopende liturgie

Een variant op een kerkdienst of een gespreksgroep kan een wandeling zijn, zo men wil een pelgrimage. Iemand zet te voren een tocht uit, die langs diverse plaatsen gaat in stad of dorp. Bij kruispunten die met arbeid te maken hebben en met participatie stopt de groep en kan er iets over een bedrijf of plek verteld worden. Het is ook mogelijk om een halteplaats te hebben, waar je een gebed uitsprekt (bij voorkeur een rustige plek) of waar je samen een lied zingt of naar een bijbellezing luistert. Zo krijgt de liturgie al lopend vorm en inhoud. Terug bij het vertrekpunt kan je een maaltijd gebruiken of een kopje koffie drinken.

dankdag voor gewas en arbeid

4 november 2015

Lezingen volgens het Oecumenisch Leesrooster: Spreuken 6, Psalm 67 en Marcus 4:26-34.

Insteek van de prediking

Vanouds wordt de dankdag gehouden aan het einde van het oogstseizoen. Deze traditie is sterk aan de landbouw en visserij gekoppeld. De meeste mensen werken inmiddels in andere sectoren. De focus is daarmee verbreed. Ook andere thema's, die te maken hebben met (vrijwilligers)werk, inkomen of met de economie in bredere zin, komen aan de orde. Bid- en dankdag zijn goede aanleidingen om met de gemeente over deze onderwerpen te spreken. Anders dan in de reguliere zondagsdienst, waarin de voortgaande lezingen centraal staan, komen mensen samen vanwege een concreet thema. Dat beïnvloedt de keuze van de lezingen. Als de dienst gehouden wordt op de traditionele eerste woensdag van november geldt nog sterker dat de gelegenheid de prediking kleurt. Maar ook is dat het geval als er op de zondag vooraf of aansluitend aan dankdag aandacht is voor dit thema.

Lezingen

De aangegeven psalm kan uiteraard gelezen worden, maar kan ook op een andere manier in het geheel van de liturgie een plaats krijgen. Het nieuwe Liedboek biedt niet alleen de bekende berijmde versie, maar ook twee alternatieve melodieuze, waarbij één van de antifonen nadrukkelijk voor de oogstdienst is gemaakt (67b,7).

De evangelielezing over het zaad dat ontkiemt en opschiet zonder dat de mens weet hoe, lijkt een voor de hand liggende keuze voor de overweging. Het accent ligt op de

mens die geduld moet oefenen en de juiste tijd moet afwachten. Het graan geeft zelf wel aan, wanneer het tijd is om te oogsten.

De lezing uit Spreuken kan daarbij een mooi tegenwicht bieden, waarbij het raadzaam lijkt de lezing te beperken tot bijvoorbeeld de verzen 6 en 11. Daarin wordt de bekende vergelijking gemaakt met de mieren. Hun vlijtigheid wordt de luiaard tot voorbeeld gesteld, maar ook de manier waarop deze diertjes, zonder leider of aanvoerder, de wijsheid hebben om in de zomer en in de oogsttijd een voorraad aan te leggen. Een kwestie van actief vooruitzien en plannen dus, tegenover de kennelijke passiviteit van de mens die het zaad ziet groeien, maar daar zelf niets aan kan bijdragen.

Is dit een tegenstelling, of vult het ene perspectief het andere aan? Hier liggen mogelijkheden om in de preek verder over te mediteren.

Ten aanzien van veel zaken op het vlak van arbeid, economie en participatie in de samenleving heerst grote onzekerheid. Mensen kunnen gemakkelijk het gevoel krijgen dat de ontwikkelingen zich voltrekken buiten hun controle om. Dat leidt tot gevoelens van apathie en lijdzaamheid. Je kunt je evenwel ook laten inspireren tot een houding waarin actief wordt ingespeeld op veranderende omstandigheden, door je aan te passen en te zoeken naar mogelijkheden om aan te haken of te veranderen. Zoals de mieren doen. Dat ze dat doen zonder leider, aanvoerder of koning, is des te verbazender

maar ook tekenend. Ze reageren niet door druk van buiten of van boven, maar door eigen initiatief (al dan niet instinctmatig bepaald). Hoe meer mensen zelf de regie over hun leven kunnen nemen, des te groter het eigen geestelijk welbevinden. Binnen de beperkingen van de omstandigheden, zijn er altijd openingen en mogelijkheden te vinden, om zelf te handelen.

Dankdag

Een preek op dankdag kan de hoorders uitdagen en bemoedigen. We zijn dankbaar voor ontvangen mogelijkheden en geboden kansen en vertrouwen op Gods goedheid die ons steeds weer nieuwe wegen wijst.

Naar aanleiding van de evangelielezing kan ook gekozen worden andere accenten te leggen. Het tekstfragment bevat twee gelijkenissen. De eerste gaat over de mens die het zaad uitstrooit op de aarde en vervolgens af moet wachten terwijl de aarde 'uit zichzelf vrucht voort brengt'. Het lijkt erop alsof de gelijkenis ons een oefening in geduld wil leren. Zodra 'het graan het toelaat' is het tijd voor de oogst, niet eerder. De daarop aansluitende gelijkenis over het mosterdzaad, benadrukt dat het 'kleinste van alle zaden' uitgroeit tot de 'grootste van alle planten'. Het beeld spreekt een eigen taal. Uit iets kleins en onooglijks kan iets groots en heilzaams voortkomen. 'De vogels van de hemel nestelen in zijn schaduw.' Een rijk beeld dat herinnert aan andere bijbelse beelden, waarin verschillende aspecten

samenkomen: de ruimte die wordt geboden (vogels van diverse pluimage), een plek om te wonen (nestelen) en beschutting die wordt geboden (de schaduw). Opnieuw spreekt er een soort verwondering uit, vergelijkbaar met die over het zaad dat zijn eigen weg vindt en zijn eigen tijd bepaalt.

Daarop aansluitend kan het accent in de overweging vallen op de belofte die als het ware in de structuur van de schepping zit ingebouwd. Het wonder van de groei en de vruchtbaarheid, die buiten ons om werken maar ons wel ten goede komen. Ook de mens heeft door zijn schepselmatigheid, deel aan dit innerlijke groeipotentieel. Wij participeren in Gods toekomst. Let wel, wij bouwen dat rijk niet, maar het groeit om ons en in ons. In de prediking op dankdag mogen we daar naar uitzien en ons daarvoor laten inspireren.

Suggesties voor liederen

Lied 67b, *Psalm 67* (Liedboek)

Lied 712, *Het jaar neigt tot stille groet* (Liedboek)

Lied 876, *Heel ons leven, de gave van God* (Liedboek)

jongeren

'Carrière maken, voordat de bom valt' zong de band *Doe Maar* in de jaren tachtig van de vorige eeuw. De economie van Nederland bevond zich toen ook in een diepe crisis. Op zijn hoogtepunt in 1983-1984 was de jeugdwerkloosheid 25%. Tegenwoordig schommelt die rond de 14% en als jongeren werk vinden, is het meestal van tijdelijke aard. Dat levert inmiddels een verschuiving op van kiezen voor een opleiding en studie op grond van verlangen en interesse naar een keuze op grond van perspectief op betaald werk.

Doekle Terpstra (1956), voorzitter van het College van Bestuur van de hogeschool Inholland en voormalig vakbondbestuurder bij het CNV, maakte in zijn jeugd mee dat zijn vader noodgedwongen de boerderij moest verlaten en in de fabriek ging werken. Hij zag het verdriet van zijn vader en ontdekte hoe belangrijk werk is voor mensen. Terpstra: 'Het geeft je leven zin, bepaalt wie je bent.'

Een ander verhaal. Inger van Nes (1987) richtte een identiteitsbureau op, dat advies geeft aan organisaties die worstelen met een identiteitsprobleem. Zij oppert dat werk te veel bepalend is geworden voor

wie wij zijn. Daardoor raken mensen in de praktijk snel beklemd tussen wat er van ze verwacht wordt en waarvoor ze eigenlijk zijn gaan werken. Zij brengt mensen weer dichterbij hun inspiratiebronnen. 'Bezieling is wat wij nodig hebben', vertelt ze. 'Dankbaarheid voor de dingen die goed gaan en vandaaruit werken aan verbetering.'

Twee verhalen van mensen uit verschillende generaties. De één van de generatie van: hard werken. Wel werk dat je ligt, voldoening en uitdaging geeft. De ander van de jongere generatie die ook verlangt naar zinvol bezig zijn in je werk, maar ervoor waarschuwt dat het niet alleen maar werk moet zijn wat je leven, je identiteit bepaalt. Zoals de band *Doe Maar* in datzelfde lied ook zong: 'Ik moet aan mijn salaris denken en aan mijn relaties. Maar liever weet ik wie jij bent voordat het te laat is.'

In een viering zou stil gestaan kunnen worden bij wat door de Participatiewet als ware buiten spel wordt gezet: dat je ook op een andere manier in de samenleving participeert dan alleen maar via de arbeidsmarkt.

Gespreksvragen

1. Participatie in werk, houdt dat voor jou alleen maar betaald werken in?
2. Wat vind je van de stelling van Doekle Terpstra: werk geeft je leven zin?
3. Is het volgens jou waar wat Inger van Nes stelt dat werk te veel bepalend is geworden voor wie wij zijn?
4. Maakt het werk dat je doet uit wie je bent of maakt wie je bent maakt uit wat je doet?

raad van kerken in nederland

bifomene